

"Saliggjørelesens orden" i roseniansk sjelesorg

En undersøkelse av Gudmund Vinskeis brev-sjelesorg i Ungdom og Tiden 1972–1985

EGIL SJAASTAD

esjaastad@fjellhaug.no

Innledning

NLMs ungdomsmagasin, *Ungdom og Tiden* (U og T), hadde fra midten av 1970-tallet over 20.000 abonnenter.¹ En av de faste spaltene var *Mitt spørsmål*. Spalten ble presentert slik: "Ungdomstida er både en rik og vanskelig tid. Mange spørsmål dukker opp, og det er ikke alltid så lett å betro seg med sine personlige problemer. Her i spalten kan dere være anonyme."² Det var forutsatt at alle brevskrivere skulle få svar, og at noen av brevene og svarene ble anonymisert og gjengitt i spalten.

Spalten var meget populær blant leserne. Gudmund Vinskei³ redigerte spalten og svarte på de aller fleste brevene fra nr. 2/1972 til nr. 4/1985, altså i vel 13 år. Bladet kom ut med seks nummer pr. årgang.

Gjennom kirkehistorien har mange forkynnere øvd sjelesorg gjennom brevskrivning. I så måte sto Vinskei i en lang tradisjon. *Luther* skrev mange sjelesørgeriske brev med refleksjoner og omsorgsfull rådgivning.⁴ I nordisk vekkelses-historie har brevskrivning vært hyppig benyttet.⁵

Sammenlignet med sjelesorg under fire øyne har brev-sjelesorg klare svakheter. Den gir ikke mulighet for umiddelbart å avklare misforståelser mellom sjelesørger og konfident. Heller ikke kan de underveis stille hverandre utdypende spørsmål (I nyere tid vil skriftlig dialog via sms, e-post og Facebook kunne bøte noe på disse svakhetene). Brev-sjelesorg *kan* på den andre siden gi mulighet for dypere refleksjon hos både konfident og sjelesørger.

I utgangspunktet vil både brev-sjelesorg og sjelesorg under fire øyne være fortrolig. *Mitt spørsmål*-spalten er derimot eksempel på brev-sjelesorg med et *offentlig* preg. Derfor måtte innkomne brev og brev-svar anonymiseres. Konfidentens identitet skulle skjules.

Det dreier seg her om en formidlingsform/dialogform som ikke var uvanlig i samtiden, f.eks. i ukeblader. Spalter som svarte på samlivsspørsmål eller spørsmål om helse forekom i mange blader. Denne formidlingsformen har for øvrig vært kjent i vår kulturkrets siden slutten av 1800-tallet.⁶

I denne undersøkelsen vil jeg nøye meg med å analysere og drøfte en bestemt sektor av svarbrevnes teologiske *innhold*. Jeg vil konsentrere undersøkelsen omkring et tema som fra gammelt av er kalt "saliggjørelsens orden".

Problemstilling

I ulike lutherske vekkelserbevegelser og kirkelige retninger er spørsmål om frelsestilegnelse og frelsesvisshet blitt tilrettelagt forskjellig. Det gjelder især spørsmålet om overgangen fra ufrelst til frelst for en som er barnedøpt, men frafallen. Saliggjørelsens orden beskriver i sin mest utbygde form denne overgangen som en prosess med mange stadier som følger på hverandre i tid.

Hva så med barn som har bevart sin barnetro? Må også disse igjennom en saliggjørelsens orden? Kreves det et bestemt åndelig gjennombrudd? Og hvordan kan disse i tilfelle hjelpes fram til en sann frelsesvisshet?

Vinskei brukte ikke begrepet saliggjørelsens orden i selve brev-sjelesorgen. Men dette forhindrer ikke at selve saken var til stede. Han bekjente seg tydelig til en roseniansk preget kristendomsforståelse. Dette kom til å prege hans muntlige forkynnelse, hans sjelesorg og hans bøker. Det er rimelig å anta at også hans brev-sjelesorg tok farge av dette, ikke minst når han tilrettela spørsmålet om saliggjørelsens orden. Problemstillingen for min undersøkelse er: *Hvordan kom den rosenianske sjelesorgprofil til konkret uttrykk i Gudmund Vinskeis brev-sjelesorg overfor ungdom når det gjaldt spørsmålet om "saliggjørelsens orden"?*

Kilder og progresjon

Vinskeis svarbrev er min hovedkilde i undersøkelsen. Jeg vil særlig se etter tema som "personleg vekking", "åndeleg gjennombrøt" og "frelsesvisse". Disse begrepene handler alle om ulike dimensjoner ved saliggjørelsens orden. I noen svarbrev er disse tema bimotoiv til andre tema. Også noen av disse svarbrevene kan gi nyttige momenter. Vinskei svarte dels på nynorsk, dels på bokmål. Sitatene er gjengitt på det målføre han skrev det enkelte brev. Henvisningene til enkeltbrev i Ungdom og Tiden skjer i sluttnotene med tall som angir hen-

holdsvis årgang, nummer og sidetall (f.eks. 80-3-43).

Siden temaområdet saliggjørelsens orden har vært tilrettelagt noe ulikt gjennom historien, må vi derfor skissere et teologihistorisk bakteppe, ikke minst slik det framtrådte hos Rosenius. Her har jeg lett etter kilder som gir en viss teologi- og vekkelshistorisk oversikt over emnet.

I noen grad trekker jeg også inn stoff som har relevans når det gjelder brevskrivernes/abonnentenes religiøse "landskap".

Mot slutten vil jeg kort sammenligne Vinskeis tilrettelegging av saliggjørelsens orden med idealene i en artikkel av en kirkelig orientert religionspedagog i samtiden (Ivar Asheim) og med idealer i nyere faglitteratur, især i dobbeltverket *Teksten og Tiden* av en dansk praktisk teolog (Leif Andersen).

"Saliggjørelsens orden" - et teologi- og vekkelshistorisk bakteppe

Luther, ortodoksien og pietismen

I boken *Sjælesorg og anføttelse hos Luther og i dag* viser Kurt Kristensen hvordan Luther i sin brev-sjelesorg møtte mennesker som var i åndelig nød, bl.a. når det gjaldt erfaringen av det oppbyggelseslitteraturen har kalt "syndefordervet". Men en leter forgyeves etter noen utbygd saliggjørelsens orden ut over den som finnes i forklaringen til 3. trosartikkel.⁷ Vi får som Israelfolket søke vår tilflukt til "kopperslangen", Kristus, når synd, død og djevel trer fram med sine skremser.⁸

Innen ortodoksien ble "ordo salutis", saliggjørelsens orden, mer utbygd. Men først med pietismen ble den kronologiske rekkefølgen et stadig tilbakevendende tema.⁹ I sin katekismeforklaring går Pontoppidan inn på spørsmålet om hva som ligger i at Ånden ifølge Luthers forklaring kaller, opplyser, helliggjør og oppholder oss i troen.¹⁰ Her følger han i hovedsak den orden som var mest vanlig i pietismen: fra *kallelse, vekkelser, opplysning, omvendelse, gjennfødelse, rettferdiggjørelse, helliggjørelse* til *herliggjørelse*.¹¹ Pontoppidans forklaring fulgte lekmannsbevegelsens forkynnere helt opp til Vin-

skeis egen tid.¹² Denne tradisjonen har ofte stått i et spenningsfylt forhold til en mer kirkelig og dåpsorientert tilretteleggelse av frelsestil-eignelsen.¹³ At det *blant* dem som representerte luthersk vekkelseskristendom var betydelig variasjon, framgår av følgende.

Innflytelsen fra Rosenius¹⁴

Rosenius ble kalt "Nordens sjelesørger".¹⁵ Han skrev ofte om forskjellen på "barn" og "trelle". De første var frigjort og hadde sin trøst alene i Kristus; de andre hadde fokus på sin egen åndelighet, egne fromhetsgjerninger, kjennetegnene på sant gudsliv osv. Noen steder merker vi hos Rosenius en tydelig brodd mot en gammel-pietistisk forkynnelse. Han var redd den kunne skape "trellesinn". Mange i samtiden slet etter hans mening med "å få til" sin kristendom. Inn i denne situasjonen gjennomførte han Luthers skjelning mellom lov og evangelium.¹⁶ Han la vekt på arvesynden og konkretiserte ofte meget treffende hvordan synden ytrer seg under en from overflate. Så malte han Kristus for leseren, det fullkomne forsoningsverk ved Ham, et verk som løser syndere fra alle krav om gjerninger, som setter dem fri fra syndens skyld og fra den rettmessige fordømmelsen.¹⁷ I møte med pietismens "nådens ordning" løftet han fram "nåden i Guds hjerte", som vi får klamre oss til midt i vår "skrøpeligheit".¹⁸ Den er fullkomment nok, og den som tror på Sønnen, eier *ham selv* som sin rettferdighet for Gud. *Alt i Kristus* – det var hans budskap. Vi får komme som vi er.

Dermed er det klart at han avgrenset seg fra typisk pietistiske utgaver av saliggjørelsens orden. Noen "anatomer" på det nådeverk Gud øvde i hjertene, ville han ikke vite noe av.¹⁹ At gjenfødselen ble plassert foran rettferdig-gjørelsen i saliggjørelsens orden²⁰, kunne dessuten få store sjelesørgeriske konsekvenser.²¹

"Den rette troen og vissheten fødes i hjertet på den måten at jeg blir trøstet og glad og overbevist om at jeg har Guds nåde utelukkende gjennom det Gud har lovet og Kristus har gjort. Og jeg får denne trøsten før jeg ennå anser meg verdig til å få troen, mens jeg ennå synes å mangle så alt for mye."²²

Men skal det *bli til* at vi kommer, må Gud føre oss dit at vi mister trøsten i "vår egen kristen-

dom".²³ Gud "bryter ned de falske grunner som mange ennå hviler på".²⁴ Ja, noen steder bruker han sterke ord om hvor nødvendig det er å ha en vekkelseserfaring.²⁵

I denne sammenhengen spiller Rom 7 en stor rolle hos Rosenius. Når "loven kommer", slik Rom 7,9 forutsetter, vil en synder kjenne seg knust under loven. Ja, han dør for loven og må lære å finne sin trøst alene i evangeliet om Jesus og hans gjerning *for oss*.²⁶

Dermed er det også hos Rosenius en saliggjørelsens orden. En viss sjelegranskende tendens har da også fulgt det rosenianske strøm-draget. Hans saliggjørelsens orden kunne høres i uttrykk som: "Ingen kan bli frelst før en har sett seg fortapt,"²⁷ og "Han er kom't i gjønå."²⁸ Dette samsvarte med et utsagn av Luther, som Rosenius la vekt på: "Det er rent ut besluttet at den som vil bli rettferdig, først må bli en synder."²⁹

En *bivirkning* av denne betoningen hos Rosenius og hans etterfølgere kunne derfor bli anføktelser knyttet til spørsmålet om en har erfart denne "dødsprosessen" på riktig måte. Hadde en i det hele tatt nød nok? Rosenius var klar over dette. I møte med slike anføktelser understreket han at det *ikke* å finne den rette nøden i sitt eget hjerte, i seg selv kan være uttrykk for erkjennelsen av å være fortapt.

Rosenius ville altså frigjøre samvittighetene. Men fordi Gud stiller med oss gjennom lov og evangelium, kastes vi stadig tilbake til anfektelsen og selvprøvelsen.

Den typisk pietistiske og den rosenianske tradisjonen sto i norsk kristenliv i et spenningsforhold til hverandre i mange tiår.³⁰ Når Wisløff i et foredrag i 1944 karakteriserte de to strømningene, påpekte han hvor skarpe konfliktene kunne være, *særlig* omkring saliggjørelsens orden. Wisløff sympatiserte med Rosenius og ble selv sentral når det gjaldt å fornye Roseniuslitteraturen i Norge på 1940–50-tallet, den tiden Vinskei var ung. Den store åndshøvdingen O. Hallesby var ikke på samme måten fortrolig med Rosenius. Hallesbys erfaringsteologi hadde et noe annet preg; han sto nærmere den haugianske tradisjon.³¹ Men Wisløff mente likevel at begge retningene (pietismen og rosenianismen) "fant seg innenfor rammen av en luthersk-

kirkelig grunntype i sin forkynnelse”.³²

Vinskei mente seg å være ”ein bekjennande rosenianar”.³³ I dette lys var det derfor ikke overraskende at han i *Mitt spørsmål*, især i de første årene, anbefalte sine lesere å skaffe seg Rosenius-boken *Veiledning til fred*.

Trekk fra samtidens kirkeliv

I Vinskeis ungdom hadde to andre strømdrag begynt å få fotfeste i det lutherske kristen-Norge. Ved MF fikk Leif Aalen mer og mer innflytelse med sin sterke vekt på sakramentene. Hans bok om dåpen vakte debatt.³⁴ Mange prester ble preget av ham, og en må anta at både deres sjelesorg og forkynnelse orienterte seg om dåpen når det kom til spørsmålet om frelses-tilegnelse/frelsesvisshet.³⁵ Den tonen, som *sporadisk* lyder i Rosenius’ sjelesorg (”Kristus har kjøpt deg, tvettet og døpt deg, bærer bevarer og signer din sjel.”³⁶), ble her en *grunntone*. Vakte ble henvist til ”dåpens nåde”.³⁷ Prester forkynte at alle dømte tilhører kirken, og tilhørere kunne tolke det som at alle dømte dermed er kristne. Bedehusfolk reagerte.

Innen kirkelige kretser og KFUM var det dessuten mange steder et aktivt ungdomsarbeid med en viss ”underholdningslinje”.³⁸ Bedehusfolk tenkte noen steder: Her blir unge ble med *uten* å bli med! Her lyder ikke noe nei til verdslighet. Dette blir en miljøkristendom som kan vaksinere folk mot levende kristendom.³⁹

Det andre strømdraget var arven fra vest. I 1939 satte Ludvig Hope denne retningens forkynnelse i relieff til sin egen:

”Styrken i denne forkynninga var ikkje i å vekkja sjel og samvit til syndserkjennning så folk kom i naud for syndene sine, så at syndenaud og frelsestrong banka på døra til viljen for å få han overtala til å gå med på å gå til Jesus Kristus. Nei, slagkrafta i denne forkynninga var eit direkte trykk på viljen og kjenslelivet. Og for å nå til den ytste grensa i spørsmålet om å få overtala folk til å venda om, var det ettermøtet vart sett inn.”⁴⁰

Mange vekkelsesforkynnere ble preget av denne *arven fra vest*. *Amerikanske metoder* fikk et visst gjennomslag. Uttrykk som ”å ta standpunkt for

Jesus”, ”bestemme seg” og ”overgi seg helt” ble vanlig.⁴¹ Folk ble bedt om å rekke opp hånden om de ville omvende seg eller søke hjelp. Fra 1950-årene var Billy Grahams virksomhet og vekkelsesforkynnelse et ideal for mange. Vinskei tok, meg bekjent, aldri direkte avstand fra Billy Grahams metoder, heller ikke når en sentral leder i NLM ble hovedleder for Billy Graham-aksjonen i 1970 med møteoverføring til storskjermer i norske byer. Men Vinskei tenkte åpenbart at det nå er *desto viktigere* å forkynne slik at folk ikke begynner å stole på sin egen bestemmelse eller på sitt aktive engasjement i et kristent ungdomsmiljø. De må få møte ordet om synd og nåde så de plukkes av all tro på seg selv og finner sin trøst i Kristus.⁴²

Vinskeis brevsjelesorg og saliggjørelsens orden

Vinskeis brevsjelesorg – en oversikt

Etter dette teologi- og vekkeshistoriske bakteppet går vi rett på spørsmålet om *hvordan den rosenianske sjelesorgprofilen i Gudmund Vinskeis brevsjelesorg kom til konkret uttrykk overfor ungdom når det gjaldt spørsmålet om ”saliggjørelsens orden”*.

Først vil jeg kartlegge *temaområdene* i Vinskeis totale brevsjelesorg. Allerede en slik kartlegging burde gi oss nyttig informasjon, især om hvor sterkt problemstillinger omkring saliggjørelsens orden preget hans sjelesorg.⁴³

Temaområde	Antall brev m/svarbrev
Frelsesvisshet (analyseres nærmere nedenfor)	111
Jesu gjenkomst / dommen	10
Spott mot Ånden /forherdelse / Hebr 6	15
Veien er smal / adiafora / ”vær varsom”	49
Kall/tjeneste	25
Karismatikk / åndsåd	18
Dåpen	9
Spørsmål om kjæresteforhold, ekteskap, samliv	49
Andre problemstillinger av etisk, psykisk, åndelig art ⁴⁴	77
Totalt	363

Bemerkninger til skjemaet:

- Mange brev inneholder ulike aspekt ved det aktuelle temaet. Noen av disse kategoriene kunne derfor deles inn i flere, men det ville ha gitt et unødvendig detaljert bilde.

- Temaet "frelsesvisshet" blir analysert og kategorisert nærmere nedenfor. Der trekker jeg inn noen momenter fra brev som i skjemaet er rubrisert under de øvrige kategoriene fordi de kan være relevante til belysning av vårt tema. Dette gjelder især kategoriene "Spott mot Ånden / forherdelse" og "Veien er smal / adiafora / vær varsom".
- Noen brevskrivere, især blant de yngste, angir alder og kjønn. Blant dem var mange 14–15 år.

Av interesse er det også å rubrisere bibelord/skriftavsnitt som kommer igjen i Vinskeis svarbrev. Følgende oversikt gjelder brev innen kategorien "frelsesvisshet". Problematikken saliggjørelsens orden er mest aktuell der:

Skriftord/avsnitt i antall svarbrev

Rom 7	18
Rom 10,(13–)17	14
Rom 8,3	6
Rom 8,9	3
Rom 8,(13–)15–16	7
Rom 3	10
Rom 8.26–27	3
Rom 12,1–2	5
1 Kor 12,13	3
2 Kor 5.17–18	5
Mark 7,15	7
Ef 1,7	3
Ef 2,1–3	9
Gal 3,1–5	5
Gal 5,19(–22)	4
Hebr 12,1–2.9–11	5
Hebr 11,25	3
Matt 5,(27–)28	3
Matt 7,13–14	6
Matt11,(25–)28	3
Matt 18,21–22	2
Hebr 6 og 10	6
Hebr 11,25	3
Jak 1,25	3
1 Pet 1,18–19	3
Joh 1,12	8
Joh 1,29	3
Joh 3,1–6	6
Joh 3,16	5
Joh 3,36	3
Joh 6,37	5
Jes 1,18	2
Jes 53,5–6	8
Jes 55,3	5
1 Joh 2,1–2	4
1 Joh 1 (bekjennelse/Jesu blod)	3
2 Tim 3,14	3
Sal 139	2
1 Mos 39	2

I tillegg henvises det en enkelt gang til Salme 32; Matt 12,31; Rom 5,8; Luk 15,10; Matt 6,33; Rom 4,25; Rom 1,4; Salme 103,10; Jes 43,25; Luk 24.47; Jer 3,12; Jer 6; 1 Tess 1,10; Jer 18; Fil 1,21–23; Luk 19,1–10.

Bemerkninger til skjemaet:

- Når det gjelder kjødet, vår syndige natur, bruker Vinskei uttrykksmåter som ofte henspiller på f.eks. Rom 7 og Rom 8,3 og 7 uten at kapittel eller vers er nevnt.
- Når det gjelder å høre evangeliet (høre, ikke gjøre, for å bli frelst) minner uttrykksmåten hans ofte om Jes 55,3 og/eller Rom 10,17 uten at de er nevnt.
- Når det gjelder å erfare Guds vrede, henspiller han trolig flere ganger på Ef 2,3.
- Henspillinger på bibelfortellinger forekommer, men likesom hos Rosenius spiller de en tilbaketrukket rolle. Tekster med mer konsentrert teologisk innhold fra Rom og Joh spiller derimot en stor rolle. Gjengivelse eller parafrase av lengre bibelfortellinger er for øvrig umulig i korte brevsvaer.

Personleg vekking – å "gå konkurs"

Vinskei beskrev ofte brevskriverens åndelige tilstand i begynnelsen av sine svarbrev. Dette skjedde noen ganger parafraserende ut fra brevskriverens egen framstilling. At han her tolket situasjonen ut fra sin referanseramme, er som forventet.⁴⁵ De brevene som ga ham anledning til å utfolde temaområdet "personleg vekking", inneholdt oftest problemstillinger knyttet til erfaringer av synd og fortapthet. Her prøvde han å få brevskriveren (og leseren av U og T) til å skjønne at dette er en erfaring som *Gud selv står bak*.

"Er du klar over at det er Gud som stengjer til for deg? Det gjer han for å visa deg at du ikkje kan gjera noko for å bli eit Guds barn. Dette er vekking. Du er ein syndar."⁴⁶

Dermed møtte leserne en forståelse av begrepet vekkelse, som var noe annerledes enn den de møtte eller leste om f. eks i Jesus-vekkelsen eller i den såkalte sosialetiske vekkelsen. Hos Vinskei var avsløringen av synderoten i hjertet selve nerven i vekkelsen. Noen steder avspeiles uttrykksmåter fra Confessio Augustana art. 20 og Gal 3,24:

"Det er en frykt som *Guds hellige lov jager inn i samvittigheten* når vi leser Guds ord. Men så må du ikke glemme at Gud lar deg få oppleve denne frykten for å drive deg til Jesus, din frelser og forsoner."⁴⁷

Han kunne skildre hvordan loven egger synden og gir oss en tilstoppet munn, jfr. 1 Kor 15,56, og nærmest belære brevsriveren om hva han egentlig gjennomlevde:

”... det vi med kristeleg språkbruk kallar vekking. Guds ord talar om å dø under lova. Lova eggjar synda og det vonde i oss (Rom. kap. 7).”⁴⁸

Han konkretiserte ofte med kjente synder og knyttet kontakten til selve arvesynden:

”Du er inne i det vi i kristeleg språkbruk kallar vekking. Du har vakna og ser trassen og urenskapen i hjarta.. ...” Og i overgangsalderen... ”då kjem også den vonde naturen – arvesynda – sterkare fram enn før.”⁴⁹

Hver gang han refererer eller alluderer til Rom 7, er det denne vekkelseserfaringen han tenker på. Den vil følge oss gjennom kristenlivet. Han henspiller også ofte på uttrykket ”arvet fra våre fedre” i 1 Pet 1,18. Med overgangsalderen sikter han oftest til 14–16-årsalderen. Han hadde observert at unge tidlig i tenårene kunne gjøre erfaringer som samsvarte med det vi har sett Rosenius la vekt på. De kommer inn i en krise, en ”dø for loven”-opplevelse. Han prøvde å hjelpe dem igjennom denne krisen ved å peke på selve evangeliet.

”Du er født slik med en ond Gudfiendsk natur. Den arvet du fra dine fedre. Nå er du i tenåringalderen. ... I overgangen fra barn til voksen våkner så mye nytt. Du merker følelser og drifter som vil ta makten over deg. Når du er ute, disiplinerer du deg selv, heime er du stygg og slem. Da kommer din sanne natur fram.”⁵⁰

Men selve troen kan ikke arves fra fedrene:

”Det kan ikkje arvast. Det må opplevast. Og her er det den personlege vekking kjem inn om ikkje det ein lærte og vart oppfostra til, berre skal bli noko sjølvsgat ein glir inn i.”⁵¹

Noen få brevsvaer har en viss skarphet eller nedlatenhet i tonen. Da har brevsriveren avspeilet at han har ”bestemt seg for å kalle seg kristen” uten å ta det ”så nøye” og uten å bryte med et verdslig miljø. Han skildrer hvor lett slike glir tilbake til ”verden” igjen. Det har jo ikke skjedd noen åndelig vekkelse og frigjøring.⁵²

”Jeg spør ikke om du regner deg for en kristen, for det gjør du sikkert. Men jeg spør om du har møtt vekkelsen, opplevd syndenød og frykten for å gå fortapt? Det er bare den

som er kommet i nød for sin synd, som har bruk for Jesus som stedfortreder.”⁵³

Her måtte brevsriveren og lesere i samme situasjon oppleve tonen som nedlatende.

”Oppskriften”

”Jeg kjenner meg ikke igjen i ’Oppskriften’: syndenød – vendepunkt – glede og frelsesvisshet.”

Slik skrev ei 16 år gammel jente i 1984.⁵⁴ Vinskei svarte bl.a.:

”Jeg er ikke sikker på hvor du har fått denne oppskriften fra – for den er ikke rett, og setter deg selv i sentrum, deg selv og det du skal oppleve.”

Så utdyper han dette ved å understreke at det ikke er syndenøden, omvendelsen, eget strev, følelse av glede – i det hele ikke noe hos en selv – som frelser. Han avslutter svaret slik:

”Du skal intet gjøre for å frelse få.
Nei, blott ordet høre, hvile deg derpå.”⁵⁵

Den rosenianske klangen er umiskjennelig. Peder Amlie nærmest harselerte i sin tid med den i ”Blåboka”.⁵⁶ Men møter Vinskei jentas problem fullt ut?

Han setter fokuset på selvoptattheten i søkingen etter frelsesvisshet. Men oppskriften hun omtaler, ”syndenød – vendepunkt – frelsesvisshet”, finnes jo stadig i hans brevsjelesorg! Når *virksomheten* av å høre lov og evangelium skal beskrives, tyr Vinskei til disse og lignende begrep, og ser dem som betegnelser på beskrivbare erfaringer. Det er derfor ikke overraskende at noen begynte å måle sin egen opplevelse i lys av dette ”skjemaet”. I et brev skriver Vinskei om hva som ”først” må skje:

”Først må du gi Guds Ord rett i at du er fortapt i ditt innerste vesen, og du klarer aldri å forandre dette ved egen hjelp. ’Det som er født av kjød, er kjød.’”

Ja, han kan si rett ut at ”det er nødvendig” med en slik erfaring. Uttrykket måtte hos leserne skape forestillingen om en saliggjørelsens orden som alle må igjennom.

”Det er ikke lett å komme inn i lyset og oppdage at en er en fortapt synder, men *det er nødvendig* for at du skal få bruk for Jesus... Det du er inne i, er altså en helt normal vekkelse...”⁵⁸

Den 16 år gamle jenta ovenfor er ikke et enkelt-

stående eksempel. Flere av brevskriverne var inne på samme tanken. De syntes ikke de hadde opplevd noe åndelig gjennombrudd:

"Hvorfor kan ikke Gud knuse meg, som han har gjort med så mange andre? En trenger vel ikke frelse før en ser at en er fortapt."

Vinskei svarer:

"Men så til ditt egentlige spørsmål om Gud ikke vil knuse deg slik at du ser deg fortapt. ... Den største nød som et menneske kan oppleve er å ikke ha nød i det hele tatt, dette at følelseslivet ditt tørker ut og at du føler deg likegyldig."⁵⁹

Dette er en for Vinskei typisk måte å møte unge som har kjørt seg fast i det de opplever som en saliggjørelesens orden. Selve det "ikke å få det til" eller å føle seg tørr betraktes som en konkurserfaring på linje med forskrekkelsen over syndefordervet.

En brevskriver bruker en gjengs uttrykksmåte fra bedehuset og skriver: "Kanskje kom jeg ikke 'igjennom'. Kan ikke si at jeg så min synd så klart."

Vinskeis svar lød:

"Det er fordi du er inne i vekkelsen ... at du er urolig... En ungdom sa det slik: Mitt hjerte er som en Saharas ørken. Det gror ingenting godt der."⁶⁰

Dette er en erfaring som kan bli påtrengende også i kallskriser.⁶¹ Men Vinskei prøver bevisst å unngå inntrykket av at denne erfaringen vil arte seg på samme måten for ulike barn fra kristne hjem. Han reserverer seg mot en for rigid tenkning.

"Men du skal vera klar over at vekking og dette med å gå konkurs på alt sitt eige, som er så nødvendig for den einskilde av oss, det kan ta kortare tid hjå eit barn enn hjå eit anna. Me må vara oss for å støypa dette med kristendom i ei bestemt form."⁶²

Her er tidsaspektet inne i bildet. For noen tar det lengre tid enn for andre. Noen har også et tøffere møte med syndefordervet i hjertet enn andre. Poenget er at en ser så mye at en havner hos "Jesus alene" med hele konkurransen.⁶³

Vinskeis mål var ikke selve vekkelsen, konkurransen, i og for seg. "Oppskriften" er feil hvis den "setter deg selv i sentrum, deg selv og det du skal oppleve".

Åndens og Ordets rolle

"Det er dette Den Hellige Ånd må åpenbare for deg når du hører og leser om Jesus. Da får du frelsesvisshet. Du blir frelst ved å høre at Jesus har frelst deg."⁶⁴

Henvisningen til at gjennombruddet og troen dypest sett er Åndens gjerning, kommer ofte igjen. "Å overgi seg 100 %" osv. hørte ikke med til Vinskeis terminologi når temaet var trosvisshet. Jeg har heller ikke funnet uttrykket å "bestemme seg" om selve overgangen frelstufrelst (slik den lød i mange vekkelsesforkynneres munn i samtiden). Åndens gjerning slik Luther uttrykker den i forklaringen til 3. trosartikkel, var derimot en grunntone som stadig klang med. Uten Åndens virke kommer ingen til tro. Vekten lå her på å høre evangeliet.⁶⁵ Ånden virker ikke utenom Ordet, i alle fall ikke når det gjelder å komme til tro og bli bevart i troen. Derfor er forkynnelsen av selve evangeliet så viktig:

"Medan du høyrer og les ordet om Jesus, kjem Den Heilage Ande og openberrar for deg at dette gjorde Jesus for deg – at du er frelst og fri."⁶⁶

Skriftbelegget for denne betoningen av "å høre" er ofte Rom 10,17 og uttrykket "Hør, så skal din sjel leve!" i Jes 55,3.

"Guds Ord seier: Høyr, så skal di sjel leva. Når du høyrer ... kan Anden gjera det under at tankane dine vert opna så du skjønar at alt du treng, eig du i Jesus."⁶⁷

Etter Vinskeis mening satte ikke den karismatiske bevegelsen denne fundamentale Åndens gjerning i fokus. Å føre de unge inn i et jag etter Åndens fylde uten at de virkelig "har kommet igjennom", skaper lovtreller. Bare ved at vi maler Kristus, kan Ånden tenne og styrke troen:

"Fred og visshet om at du er Guds barn, får du bare når du får se gjennom Guds ord og ved Guds Ånd hva Jesus har gjort for seg. Frelsen er bygd på Jesu død og Jesu blod alene."⁶⁸

I slike sammenhenger kan han referere uttrykkelig til Rosenius: "Derfor skal du høre, lese, syng, skrive og tale om Jesus, sier Rosenius, til du får se deg frelst."⁶⁹

"Gud tar sin følbare nåde bort for at vi skal tro Ordet slik det står skrevet. De gamle talte om å 'tro Guds nakne ord', dvs. uten å føle og uten noe en kan peke på i sitt eget liv."⁷⁰

Men det normale er å eie glede og visshet, for Ånden er barnekårets Ånd. Med en viss brodd mot en pinsekarismatisk åndsåpsteologi betoner han at alle kristne er døpt med Guds Ånd som *barnekårets Ånd*.⁷¹

Trøsten

Det har allerede vært umulig å holde *trøsten* utenfor i behandlingen av Vinskeis sjelesorg. Nå vil jeg sette fokus ensidig på trøsten:

”Forlating for syndene har du aleine i Jesu blod (Ef 1,7). Den vert gjeven deg gratis av Gud fordi Jesus sona og betalte alt. Du skal altså ingenting gjera for å bli frelst. Det er trua sitt faste anker – den heng fast ved Jesus og det han har gjort.”⁷²

Slike utsagn kommer stadig igjen. Han skildrer hva vi har i Kristus. Det ligger *tilsagn* i uttrykksmåtene. Midt inn i vår nød kommer evangeliet og gir oss Jesus selv. Vinskei mener at evangeliet må forkynnes *uten forbehold* der anfeltelsen råder. På dette punkt i sjelesorgen må en ikke ”klusse det til” ved å spørre om en har lest mye i Bibelen, om en har opplevd konkurransen, om en har søkt Gud i alvorlig bønn; heller ikke vil han henvise til dåpen. Nei, her gjelder bare selve evangelietilsagnet.

Her henvender han seg både til dem som er i startgropa, og til folk som har levd lenge som kristne, men som er ”avkledd” og forskrekket over sin synd, manglende åndelighet og alvor. Han mener seg å treffe det innerste hos mange når han føyer til at de tross alt ikke kan gå ifra Jesus:

”Du blir alltid ein syndar i deg sjølv. Din gamle natur blir aldri god. Alltid vil du merka motvilje, lunkenhet og kulde mot Jesus. Samstundes kan du ikkje gå ifrå han.”⁷³

Vinskei tar sjelden fram temaet *bønn* når det gjelder gjennombruddet til personlig kristenliv. Bønnen kan i denne konteksten bli en lovgjerning. Troen retter seg mot Jesus, og den skapes og oppholdes ikke ved bønn, men ved forkynnelsen av evangeliet. Likevel: Bønnen er et pulsslag i troens liv. Det gjelder bare å ha en evangelisk forståelse av bønnen:

”Vår bøn er ikkje grunna på det me er i oss sjølve. Om det hadde vore tilfelle, kunne ingen av oss stiga fram for Gud. Men vår bøn er grunna på det Jesus er og har gjort.”⁷⁴

Så løfter han fram Kristus alene som vår rettferdighet for Gud. Trøsten er betingelsesløs.

Noen har ment at dette i praksis fører med seg en antinomistisk tendens slik Amlie i sin tid anklaget den rosenianske forkynnelsen for. Vinskeis betoning av bruddet med ”verden” ser ut til å ha motvirket denne tendensen (Se senere!).

Vinskei hadde syn for både bønnehørelser, Åndens ledelse og utrustning. Men det er tydelig at selve grunnerfaringen i kristenlivet er knyttet til trøsten i Kristus som på nytt og på nytt løser en fra fortvilelsen *over* seg selv og fra strevet *med* seg selv (Fil 2,1).⁷⁵

Vinskei henviser stadig til Ordet, d.e. selve evangeliet. Det forkynner om noe som har skjedd, noe som er fullført utenom oss.⁷⁶ Kjenne-tegnene på levende kristendom er primært avhengigheten av ordet om Jesus.⁷⁷

Flere ganger rører han ved temaet ”voksterkrise”. Et barn som har trodd på Jesus hele livet, kommer i en fase som sammenlignes med voksterkriser i planteverdenen. Den skildres oftest som en gryende erkjennelse av at ens ”egen” kristendom ikke holder – en får bruk for Jesus. I disse brevene får ”oppskriften” en meget tilbaketrukket rolle. Vekten ligger på Kristus og trøsten i det han har gjort for syndere.

Seks ganger henter han fram uttrykket ”lengselstro”. Lengselstroen eier ikke full visshet, den kjemper med uklarhet. Men har den riktig retning, er den en frelsende tro.

”De gamle, kristne talte om en lengselstro som vil henge fast ved Jesus, det er også en frelsende tro.” (Han henviser så til Rom 10.)⁷⁸
 ”... ‘lengselstru’ og ‘fullviss tru’. Begge er frelsande om dei heng fast ved Jesus.”⁷⁹

Dette samsvarer godt med Rosenius’ sjelesorg. Ikke bry deg om oppskriften; hold deg til Kristus!⁸⁰

I årene like etter at Vinskei hadde avsluttet sin rolle i *Mitt spørsmål*, kom temaet *selvfølelse* sterkt på dagsorden blant kristen ungdom. Også sangskatten tok farge av dette temaet.⁸¹ I første omgang er det overraskende at nesten ingen brevskriver i Vinskeis tid tolket fortapthet som verdiløshet. Vinskeis saliggjørelsens orden – med vekt på ”syndefordervet” og forløsningen i Kristus – ser av brevene i liten grad ut til å ha

blitt et slag mot selvfølelsen. Hvis den likevel var det, må brevskriverne enten ha manglet ord for å beskrive situasjonen eller ha manglet bevissthet om problemstillingen. *Mitt spørsmål* kan derfor verken bekrefte eller avkrefte en eventuell sammenheng mellom fokus på synd/nåde i forkynnelse/sjelesorg og selvfølelse på skaperplanet. Jeg fant *ett* eksempel der selvfølelse direkte kom til overflaten som problem i Vinskeis korrespondanse. Ei jente skrev:

"Når jeg hører forkynnere som taler om at vi alle er fortapte syndere, låser det seg for meg. Jeg er ofte plaget av forakt for meg selv."

Kanskje aner vi en viss selvkritisk holdning på den rosenianske forkynnelsens vegne når Vinskei svarer:

"Det er riktig at kristen forkynnelse kan være farlig når det totale fall blir forkynt uten at den andre siden om mennesket som Guds skapning med evner og gaver som ingen andre av Guds skapninger har fått, blir tatt med i sammenhengen... Kampen blir å godta deg selv fordi du er godtatt og elsket av Gud."⁸²

Her går Vinskei så å si inn på en annen arena, på psykologiens og skapelsesteologiens plan. Der gjelder det godta seg selv som unik i Guds øyne.

Saliggjørelsens orden og bruddet med verden / oppgjøret med miljøkristendom

Følgende sitat går i rette med en brevskriver som innrømmer at han/hun lever "friere" enn mange kristne. Han/hun strever samtidig med å "få til" kristendommen sin.

Jeg håper "... du får erkjenne og erfare at du i deg selv er hjelpeløst fortapt... Ifølge brevet ditt ser det ut til at du ennå elsker synden og verden, elsker det som kan tilfredsstille kjødets begjær: røyk, dans og sex utenom ekteskap."⁸³

Lysten til å leve som verden er i seg selv uttrykk for syndefordervet, kjødet, og må avsløres. Konkretiseringene han henter fra brevskriverens selvbeskrivelse ("... røyk, dans og sex utenom ekteskap"), blir dørråpene til å se selve kjødets lyst. En kristen kan ikke leve etter kjødet, etablere seg i selvforsvar mot Guds bud. Slik sett blir bruddet med verdsligheten en del av saliggjørelsens orden (At han ikke nyanserer mellom

røyk, ulike former for dans og klare brudd på det 6. bud, er likevel overraskende).

Samtidig er han klar over at dette er problemstillinger vi ikke blir ferdige med én gang for alle. En sjelden gang går han inn på språkbruken i typiske formaningsstekster som Rom 6 og Kol 3:

"Guds ord (taler) om å avkle det gamle menneske og ikle seg det nye, som er en livsvarig prosess..."⁸⁴

Men disse uttrykksmåtene (å dø og oppstå med Kristus o.l.) forekom sjelden. Brevene han fikk, gjaldt oftest hva dette innebar *i praksis*. Og der ble Vinskeis advarsler mot fristelser sterkere enn tilskyndelsene til gode gjerninger.

"Fantasi og tankeliv er forurenset med alt du har sett og sluppet inn der av ord og bilder, som kan komme til å plage deg resten av livet."⁸⁵

"Du vil møte freistingar frå dei som seier ein kan bruka litt alkohol, og frå dei som seier at du kan godt vera med på dans – og likevel vera ein kristen. Sjølv er du så vaksen at du veit vel at det er lettare å dra nedover enn å dra oppover."⁸⁶

Her hører vi tonene fra livsstilspietismens "Gå varsomt, o sjell!" Disse spiller en stor rolle i hans sjelesorg⁸⁷ – se oversikten. Noen ganger siterer han svært gammelmodige uttrykk fra den pietistiske tradisjon når det gjelder oppgjøret med synden.⁸⁸

Alternativet til verdslige miljø er bedehusfolkets miljø og eldre kristnes erfaringsliv.⁸⁹

Et sted skildrer han noen som falt fra:

"1) De ble borte fordi de aldri fikk tak i evangeliet og fikk tro seg frelst. De levde i en tid i en form for miljøkristendom. 2) De fant ikke sin 'åndelige heim' mellom kristenfolket på heimsplassen, i misjonslag og på bedehuset."⁹⁰

Når noen sier at de ikke blir møtt med fortlørlighet på bedehusene, avspeiles en tydelig smerte i brevene hans. Og han er redd en miljøkristendom uten vekkelsetone, som unge kristne fra gode bedehusmiljø kan havne i når de flytter.⁹¹

Advarselen "porten er trang, veien smal" er likevel faktisk ikke primært et nei til verden. Omvendelsens trange port er innrømmelsen av

å være fortapt – slik at en finner all sin trøst i Ham. Og hos Ham er det ikke trangt!⁹²

Vinskei trivdes åpenbart best med denne dimensjonen ved "den trange port", for her kunne han løfte fram evangeliets frie tilsagn. Noen ganger kunne dette skje på en floskel-preget måte.

"Så paradoksalt det lyder, så må Gud gjøre deg til en hjelpeløs, fortapt synder for å frelse deg fra syndens makt i ditt liv."⁹³

Dåpen og saliggjørelsens orden

I Rosenius sin sjelesorg har vi sett at dåpen kunne fungere som en trøstegrunn i anfektelser.⁹⁴ Dette avspeiles ikke i Vinskeis svar i *Mitt spørsmål*-spalten. Her er det en viss forskjell å spore mellom Rosenius og Vinskei. Vinskei kunne riktignok med skarpe ord fastholde dåpen som nådemiddel og henviste bl.a. til en uttalelse fra bispemøtet i 1973 – med klar tilslutning.⁹⁵ Dette gjentok han ordrett i et brev ti år senere.⁹⁶ Ja, han kunne bruke sterkere ord enn biskopene. Gjendåp og troendes dåp har sin grunn i villfarelse.

Men dåpen trekkes aldri inn når en døpt ungdom kjemper med synd og urenhet og er fortvilet. Da duger bare selve evangeliet. Fra denne synsvinkelen er dåpens rolle løstrevet fra saliggjørelsens orden i hans forkynnelse. Dåpen er nådemidlet for barna. De er født som syndere og må tas inn i Guds menighet ved den hellige dåp. Men når en senere kjenner på syndens nød, ja, ifølge "oppskriften" kjenner på "konkursen", da duger bare selve budskapet om ham som kom for å gjøre syndere salige. Dåpen spiller derfor – sammenlignet med Ordets nådemiddel – en tilbaketrukken rolle.

Utvalgt?

Hos Rosenius spiller utvelgelseslæren en viss rolle. *Veiledning til fred* inneholder et slutt-kapittel om dette temaet. Her understreker Rosenius at det dreier seg om en utvelgelse i Kristus. Den som tror på Ham, er utvalgt; det må for all del ikke kludres til. Utvelgelseslæren er i hans tilretteleggelse den absolutte konsekvens av at alt er av nåde. Gud kaller oss ved evangeliet og utvelger hver den som responderer i tro.

I Vinskeis sjelesorg finner vi de samme tankene: "Når Kristus blir forkynt, skjer det en nådens utvelgelse."⁹⁷ Dette knyttes av og til sammen med de vanskelige tekstene om synd mot Den hellige ånd i evangeliene og tekstene om forherdelse i Hebreerbrevet. På 1970-tallet var dette stadig framme i brevspalten. Et sted viser han til Hebr 6,5 og sier:

"Frafallet er uopprettelig fordi selve sinnstilstanden ikke lenger er til å forandre. Årsaken ligger ikke hos Gud – at han ikke mer vil gi syndenes forlatelse. Årsaken er at synderen ikke lenger kan ta imot den."⁹⁸

Flere ganger trøster han leserne med at det ikke er synd mot Ånden, men *spott* av Ånden som ikke kan tilgis.⁹⁹ Forskjellen tydeliggjøres ikke alle steder svært godt, men sjelesorgen i møte med dem som er urolige pga. slike bibelvers, er at de *ikke* har spottet Ånden eller forherdet hjertet. Uroen viser det.

Vinskeis brev-sjelesorg og Asheims drøfting av forholdet dåpen og det kristelige gjennombrudd – en sammenligning

Vinskeis målgruppe var ungdom. Deres åndelige gjennombrudd var i fokus. Problemstillingen oppdragelseskristendom/vekkelseskristendom var derfor mer gjennomgående til stede i hans sjelesorg enn hos Rosenius.

En fagteolog som i disse årene arbeidet med samme problemfelt, religionspedagogen Ivar Asheim ved MF, skrev i 1976 en grundig artikkel om saliggjørelsens orden i den lutherske kirkes historie. Hans særlige fokus var på tilretteleggelsen av forholdet mellom dåpen og det kristelige gjennombrudd.¹⁰⁰ Her omtaler han bl.a. "det store gjennombrudds illusjon".¹⁰¹ Hans poeng er at omvendelsesopplevelser og opplevelser av gjennombrudd og åndelig frigjøring ofte gis større betydning enn de egentlig har i en persons troshistorie. I virkeligheten er det for de fleste av oss "en eneste sammenhengende livsgang hvor Gud stadig på ny grep vekkende inn".¹⁰² Mange faktorer av religionspsykologisk og åndelig karakter spiller inn. "Gjennombruddet" er i høy grad basert på en kulturbestemt utviklingspsykologisk oppfatning.¹⁰³

Også Vinskei var redd for "å støypa dette med

kristendom i ei bestemt form".¹⁰⁴ Hos ham er den fortapte synders tro på Jesus hovedsaken, ikke måten en har kommet til denne troen på. Men hos Vinskei blir likevel vekkinga/gjennombruddet en nødvendig erfaring. Og den daglige omvendelsen som spilte en stor rolle hos Asheim, fikk hos Vinskei tydeligere sitt mål i det å høre og tro og glede seg over selve evangeliet.

Asheims tilretteleggelse av et luthersk dåpssyn betonte sterkt dåpens fundamentale betydning for hele kristenlivet like til døden.¹⁰⁵ Han polemiserte nok mot en sakramentalistisk tilretteleggelse,¹⁰⁶ men knyttet til forskjell fra Vinskei dåpen og det å *leve som kristen* tett sammen. Hos Vinskei ble dåpen nesten aldri omtalt med bakgrunn i tekster som Rom 6. Vinskei forutsatte som Rosenius at barnedøpte flest faktisk ikke er frelst, selv om de engang ble det.¹⁰⁷ Likesom Asheim betonte han dåpens gjenfødende karakter, men liksom hos Rosenius ble temaet gjenfødelse oftest brukt om omvendelsen og frigjøringen ved troen på Kristus.

Vinskei fant det tydeligvis ikke meningsfullt å trekke dåpen inn i når en ungdom var kommet inn i "vekkinga". Urolige tenåringer som trodde på Jesus, ble ikke ofte minnet om hva de hadde i sin dåp. Asheims og Vinskeis posisjon er på dette punkt markert forskjellig.

Vinskeis brev-sjelesorg og nyere idealer for forkynnelse og sjelesorg blant ungdom – en sammenligning

Det vi har undersøkt hos Vinskei, skal til slutt kort perspektiveres ved en sammenligning med idealer i faglitteratur fra nyere tid. Større fagbøker i sjelesorg har lenge vært opptatt av postmodernismens innflytelse. Også Vinskei tok noen ganger opp de begynnende postmoderne tendensene i sin egen tid, bl.a. at sannhetsspørsmålet ble relativisert. Men nå er dette langt sterkere på dagsorden. Vinskeis vekt på å gi klare svar knyttet til bibelord fra f.eks. Romerbrevet har få paralleller i dagens faglitteratur. Følsomhet for konfidentenes livssituasjon og livshistorie er sterkt framme.¹⁰⁸ Hos noen betones dette som et korrektiv til en kerygma-preget sjelesorg á la Vinskeis. Spørsmålet om evig frelse/evig fortapelse er i noen miljøer en tilnærmet irrelevant problemstilling.¹⁰⁹ Roseni-

anske sjelesorgidealene kan i denne konteksten virke som fremmedelement. Katekismens uttrykk "meg fortapte og fordømte menneske"¹¹⁰ er forsvunnet fra mange prekestoler. Gjeldende syndsbekjennelse innen kirken, inkludert det gamle uttrykket "lysten til det onde i mitt hjerte", blir nå bare ett av flere alternativ. Og omvendelsesforkynnelse overfor døpte ser ut til å være utenfor horisonten hos mange. Fokus er sterkere på at de unge i utgangspunktet ikke har en trygg skaperetro og en klar identitet.

Leif Andersens homiletiske dobbeltverk, *Teksten og Tiden*, er eksempel på fagstoff som drøfter dette inngående. Han taler om "sammensværgelsen mod Jeg-et".¹¹¹ Mange unge er preget av skamfølelse og et negativt forhold til kroppen. Mange opplever seg krenket. Andersen gir en omfattende beskrivelse av det "jeg-svake menneske"¹¹² og "den relative relativitet" i vår tid.¹¹³ Han legger stor vekt på å understreke forkynneres og sjelesørgeres ansvar for å kjenne livsfølelsen i tiden. I kapitlet "Lov og evangelium opdateret" går han, til forskjell fra mange som arbeider med praktisk teologi, grundig inn på de grunnleggende spørsmålene i en klassisk luthersk forkynner- og sjelesorgstradisjon, spørsmål som har vært i fokus i denne artikkelen. Her legger Andersen fram en – i forhold til Vinskei – alternativ måte å gripe forkynnelse og sjelesorg an på. Hans løsen er ikke å svekke forankringen i en luthersk antropologi og soteriologi. Han betoner sterkt arvesynden og kjødet, f.eks. ut fra Rom 7.¹¹⁴ Men sammenlignet med Vinskeis brev-sjelesorg har drøftingen hos Andersen betydelig sterkere vekt på skapelsesteologien. Ja, hans poeng er å plassere lov og evangelium i riktig relasjon til skapelsesteologien.¹¹⁵ Andersen mener det jeg-svake menneske må tas på alvor og først få se sin *verdighet* som menneske før det presenteres for problematikken synd og frelse. Han verdsetter også den narrative teologien og mener den hjelper oss å finne dagens generasjon hjemme.¹¹⁶

Vinskei forutsatte nok skapelsesteologien og menneskeverdet. Men både innkomne brev og hans svarbrev hadde, som vi har sett, en mer ensidig soteriologisk referanseramme. En problemstilling for seg er at kristendoms-kunn-

skapen i dag er langt svakere enn i Vinskeis tid – både i og utenfor de kristne miljøene. Der ligger nok også noe av årsaken til forskjellen i betoning og fokus hos Andersen og Vinskei.¹¹⁷ Vinskeis brevjeslesorg kan nå leses som påminnelse om at de aller viktigste problemstillingene i *Teksten* ikke må tapes av syne i ønsket om å ta *Tiden* på pulsen.

Oppsummering

I perioden 1972–1985 hadde Gudmund Vinskei hovedansvaret for *Mitt spørsmål*-spalten i ungdomsmagasinet *Ungdom og Tiden*. Vinskei kunne åpent karakterisere seg selv som rosenianer, og det var derfor god grunn for å regne med en innholdsmessig korrespondanse mellom den skriftlige forkynnelsen til Rosenius og Vinskeis brevjeslesorg. Både de som skrev til Vinskei, og de som leste hans brevvar i selve bladet, var unge mennesker, oftest tenåringer. Dette ungdomsfokuset gjorde det naturlig å anta at enkelte aspekt ved den rosenianske sjelesorgen fikk en særlig betoning, ikke minst spørsmål som berører det vi tradisjonelt har kalt saliggjørelsens orden.

Min problemstilling i artikkelen har vært: *Hvordan kom den rosenianske sjelesorgprofil i Gudmund Vinskeis brevjeslesorg til konkret uttrykk overfor ungdom når det gjaldt spørsmålet om "saliggjørelsens orden"?*

- Likesom Rosenius var Vinskei reservert overfor pietismens tilretteleggelse av saliggjørelsens orden. (Jfr. det teologihistoriske bakteppet beskrevet ovenfor.) Han mente den ofte fungerte lovisk. Dette avspeiles i hans svarbrev, av og til med en tydelig avgrensning. Tilsvarende reservert var han mot en sjelesorg i vekkelseskretser, som la trykket på viljens bestemmelse. Vinskei ønsket å lede de unge til en frigjort tro på et fullført frelsesverk. Her gjelder ingenting av vårt eget. Her gjelder bare det Kristus er, betyr og har gjort.
- Den som strever med seg selv for å bli god nok til å kunne kalle seg en kristen, må ifølge Vinskei igjennom en *konkurs*, åndelig sett. Vinskei avspeilte dermed i sin sjelesorg likevel en beskrivbar saliggjørelsens orden. Men denne følger ikke det pietistiske

mønsteret. Hos Vinskei er den lutherske antropologiens forankring i Rom 7 og arvesyndslæren svært tydelig. I meg selv, d.e. i mitt kjød, bor intet godt. For den som strever med seg selv, er det etter Vinskeis mening befriende å komme til det punkt at en faktisk ser denne beskrivelsen i Skriften selv. Målet er å løses fra selvstrevet og finne hvile i det en annen (Jesus) har gjort for oss. Men *måten* et menneske kommer til dette punkt på, må ikke formes som et skjema. Lov og evangelium må forkynnes, og når vi hører evangeliet tilsagt, virker Ånden troen i hjertene. Her merker vi Vinskeis (likesom Rosenius') nærkontakt med det som var en hovedsak hos Luther.

- Noen opplevde likevel Vinskeis omtale av denne konkurransen og den påfølgende gleden over rikdommen i Kristus som en "oppskrift" de måtte prøve seg selv på. Også den rosenianske tilretteleggelsen av en saliggjørelsens orden kunne altså for noen fungere lovisk. Dette var Vinskei selv, likesom Rosenius, oppmerksom på. I sin trøst overfor konfidenter i slike anfektelser kunne han betone at *ikke* å føle noen nød i seg selv er en nød, og at det er troen på Jesus alene det til syvende og sist dreier seg om.
- Dessuten viste Vinskei stor forståelse for "voksterkriser" i troslivet. Og de som ikke kjente seg igjen i glade vitnesbyrd om frelsesvisshet, fikk noen ganger høre trøstende ord om "lengselstroen". For også den er en frelsende tro så sant den er rettet mot Jesus.
- Vinskei førte videre en bevisst livsstils-pietisme. En kristen ungdom skal holde sin sti ren ved å unngå miljøer der en fristes til fall og frafall. For den som lar seg lede av "verdslige" holdninger, må det et radikalt oppgjør til. Bruddet med verden ble slik sett en dimensjon ved hans saliggjørelsens orden. Ingenting er viktigere enn å bli bevart som kristen i troen på evangeliet.
- Vinskei forutsatte barnedåpen som reelt nådemiddel. Men i forbindelse med en ungdoms åndelige gjennombrudd ble dåpen gjennomgående holdt utenfor. Her aner vi en forskjell i forhold til Rosenius. Og sam-

menignet med forkynnelse og sjelesorg i en mer kirkelig kontekst, i artikkelen representert ved religionspedagogen Asheim, hadde Vinskeis tilrettelegging påfallende lite fokus på dåpen.

- Relasjonen til skapelsesteologien ble i Vinskeis sjelesorg sjelden tematisert. Det overordnede bakteppet i hans sjelesorg var spørsmålet om frølse for fortapte syndere. De unge måtte nå fram til en frigjort og glad tro på Kristus. Spørsmålet om menneskets verdighet som menneske skapt i Guds bilde lå ikke innenfor horisonten på samme måte som den nå gjør i kristne ungdomsmiljøer og i nyere praktisk teologisk faglitteratur, i artikkelen eksemplifisert ved homiletikeren Leif Andersen.

Mange forkynnere i bedehuskretser i Vinskeis samtid var preget av den rosenianske kristendomsforståelsen. Dette gjaldt ikke minst innen NLM. Vinskei hadde dessuten stor innflytelse i disse miljøene. Det er derfor god grunn til å anta at det vi her har gjort rede for, avspeiler grunntrekk ved forkynnelse og sjelesorg overfor ungdom i den aktuelle epoken – langt ut over Vinskeis eget direkte nedslagsfelt.

Utblick

Er det også i dag behov for den typen sjelesorg Vinskei representerte – eventuelt justert og "opdateret"? Dette spørsmålet fører oss ut over det beskrivende og inn i det normative. Hva forventes av oss i Skrift og bekjennelse? Det aktualiserer også spørsmålet om det er behov for en *forkynnelse* der slike problemstillinger settes på dagsorden i folks bevissthet. I tilfelle blir det påtrengende å drøfte videre hvordan dette kan skje i møte med det "jeg-svake" menneske. Hvis denne artikkelen fører til en videre samtale om slike tema, vil den forhåpentligvis ha mer enn vekkelles- og fromhetshistorisk interesse.

Litteratur

- Aalen, L. (1945): *Dåpen og barnet. Barnedåp eller "troendes dåp"*, Oslo: Lutherstiftelsens Forlag.
 Aarflot, A. (1967): *Norsk kirkehistorie, bind II*, Oslo: Lutherstiftelsen.
 Amlie, P. (1872): *Nogle Ord om de nye og gamle Arbeidere i Herrens Vingaard*, Christiania: Udgivernes Forlag.
 Andersen, L. (2006): *Teksten og Tiden I og II*, Fredericia: Kolon i forlagsgruppen Lohse.

- Andersen, L. (1996): *Vær dristig. Romerbrevets budskap*, Oslo: Lunde Forlag.
 Asheim, I. (1976): "Dåpen og det kristelige gjennombrudd", i Asheim, I., Å., Austad, T., Holter, og Sæbø, M.: *Kirken og nådemidlene*, Oslo: Universitetsforlaget.
 Austad, T. (2008): "Dåp, gjennfødelse og omvendelse – i erfaringens perspektiv", i *Mellom kirke og akademie. Det teologiske menighetsfakultet 100 år. 1908–2008*, Oslo: Tapir Akademisk Forlag, 288–305.
 Bergem, A. (2008 og 2011): *"Som epler av gull". En bok om kristen sjelesorg*, Oslo: Kolofon Forlag.
 Birkedal, E. (20001): *"Noen ganger tror jeg på Gud, men ..."?*, Trondheim: Tapir akademiske forlag.
 Ekedal, MA. (2010): *Själavård i det offentliga rummet, En religionspsykologisk studie av själavård i frågespalt som meningsskapande diskursiv praktik*, Skellefteå: Artos och Norma bokförlag.
 Eldebo, R. (1995): *Konsten att predika*, Verbum Förlag, Stockholm.
 Grevbo, T. J. S. (2006): *Sjelesorgens vei. En veiviser i det sjelesørgiske landskap – historisk og aktuelt*, Oslo: Luther Forlag.
 Haanes, Vidar L. (2000): "Svingninger i forkynnelsen", i *Halvårsskrift for Praktisk Teologi*, nr.1, 34–47.
 Hagesæther, O. (1991): *Kirken og tiden. Norsk Preken fra 1880-1920*, Oslo: Presteforeningens Studiebibliotek.
 Hope, L. (1939): "Svingningar i den kristne forkynning", ett av tre foredrag samlet og utgitt av AS Lunde og Co.s Forlag, Bergen. (Boktittelen starter med tittelen på Hopes art.)
 Kollind, A. K. (2005): "Hjertespalter. En plats för vardagslivets mikropolitik", i M. Björk & M. Flisbäck (red.), *I sitt sammanhang: Essäer om kultur och politik tillägnande Rolf Törnquist*, Stockholm: Stegah, 189–218.
 Kristensen, K. (1987 a): *Sjælesorg og anfægelse hos Luther og i dag*, Århus: Kolon.
 Kristensen, K. (1987 b): *Menighedsliv og forkyndelse – en tyngende byrde?*, Århus: Kolon.
 Kullerud, D. (1987): *Ole Halleby. Mannen som ville kristne Norge*, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
 Olivius, A. (1996): *Att möta människor. En grundbok om själavård*, Stockholm: Verbum Forlag.
 Pontoppidan, E. (1737): *Sannhet til gudfryktighet*, utgave av 1979, Oslo: Det evangelisk-lutherske kirkesamfunn.
 Rosenius, C. O. (1968): *Skrifter i utvalg, bind II. Nådemidlene*, Oslo: Lunde & Co's Forlag.
 Rosenius, C. O. (2002): *Veiledning til fred*, Mandal: Arven Forlag. (Ble første gang utgitt i Levanger 1874).
 Sirevåg, J. G. (1974): "Finnes det kristelig og ukristelig musikk", i *Fast Grunn*, 162-165, Oslo: Lunde Forlag.
 Sjaastad, E. (2000): "Sjelesorg i dødsstyggens dal", i *BUDSKAP 2000. Årsskrift for Fjellhaug Misjonshøgskole*, Oslo: FMH, 114–130.
 Sjaastad, E. (2012 a): "Teologi uten myndighet" og "Arvesyndslærren – et anstøt", i *Fast Grunn*, 155–156.
 Sjaastad, E. (2012 b): "Troserfaringen i forkynnelsen i følge Carl Fr. Wisløff", i *Tidsskrift for Praktisk Teologi*, Oslo: Menighetsfakultetet.
 Vernes Hanssen, P. (1987): *Født på ny*. Fredericia: Lohses Forlag.
 Vinskei, G. (1982): *Alt i Kristus*, Oslo: Lunde forlag.
 Vinskei, G. (1984): *Virkelig fri*, Oslo: Lunde forlag.
 Wisløff, C. Fr. (1944): *Forkynnelsen og noen ord om de krav som må stilles til den*, Oslo: Norges Kristelige Student og Gymnasiastlag (NKSG).
 Wisløff, C. Fr. (1950): «Valen-Sendstads prekenkritikk», i *Luthersk Kirketidende*, 502–508.
 Wisløff, C. Fr. (1971): *Norsk kirkehistorie bind III*, Oslo: Lutherstiftelsens Forlag.

Artikkel uten angitt forfatter (1978): ”Underholdning og forkynnelse”, i *Fast Grunn*, 23–24, Oslo: Lunde Forlag.

Sangbøker:

Lova Herren. Sångbok för hem och församling, Stockholm (1988): BV-FÖRLAG.

Sångboken (1984): Oslo: Lunde Forlag og Bokhandel.

Cantarellen. En psalmbok för unga (1984). Stockholm: Verbum Förlag.

Noter

- 1 Første nr. av U og T kom i 1964. I 2006 ble det erstattet av nettstedet dittparadis.no.
- 2 Se U og T 1981, nr. 1, s 12.
- 3 Gudmund Harald Vinskei (født 1920 i Fedå i Kvinesdal, død 1986) var misjonær for Norsk Luthersk Misjons-samband (NLM) i Etiopia 1948–1959 og arbeidet videre i NLM med ulike oppgaver, bl.a. som landsungsdomssekretær, senere misjonssekretær for arbeidet i Afrika.
- 4 Se Kristensen (1987 a), 6.
- 5 Kjente eksempler er H. N. Hauge, C. O. Rosenius og O. Hallesby. (Se f. eks. Rosenius (1968), 35 og 50; Kullerud (1987), 349).
- 6 Se kapitlet ”Rådgivning i massemedier” i Ekedal (2010), 30–47, dessuten 177; jfr. også Kollind (2005), 195.
- 7 Kristensen (1987 a), 32 og Asheim (1976), 153–159.
- 8 Jf også Luthers skrift *Om å forberede seg til å dø*, omtalt hos Sjaastad (2000), 116–118.
- 9 Asheim (1976), 147–148.
- 10 Se Pontoppidan, (1737), 138–151.
- 11 Se Aarflot (1967), 185–186.
- 12 Hans Nielsen Hauge var et barn av pietismen. Aarflot understreker likevel i sin Haugebiografi at Hauge nok utviklet en fylldig lære om omvendelsesprosessen, men «uten å tilstrebe en enhetlig formel» (Aarflot (1969), 213–215).
- 13 Austad (2008), se særlig 290–297.
- 14 C. O. Rosenius, svensk vekkelserforkynner og skribent (1816–1868). Hans liv og betydning er behandlet i flere biografier. Hans teologi er grundig behandlet i Verner Hansen (1987). Temaområder relatert til ”saliggjørelsens orden” hos Rosenius finnes på s 192–298.
- 15 Gjort rede for i forordet til Rosenius (2002), 5.
- 16 Rosenius (2002), 7–15.
- 17 Se f.eks. Rosenius (2002), 75–88 og 118–129.
- 18 ”Nådens ordning” er den svenske betegnelsen på ”saliggjørelsens orden”.
- 19 Han likte ikke Schartaus ”dödande theologico-philosophisk nådawerks-anathomie” (Wisløff, 1944, 4).
- 20 Pontoppidan (1737), 493.
- 21 Verner Hansen (1987), 194–195.
- 22 Rosenius (2002), 59.
- 23 *Sångboken* nr. 283, v 2–3 gir tydeligvis en skildring av hans egen erfaring.
- 24 Fra en typisk roseniansk sang. *Sångboken* nr. 771 v 1.
- 25 Vidar Haanes refererer og kommenterer et avsnitt hvor Rosenius synes å legge vekt på at den sovende synder må oppleve ”en bestemt dag”, - ”en underlig hændelse förutan vilken ingen kan varda salig” (Haanes (2000), 39).
- 26 ”Nå er den fattige synderen på et øyeblikk frelst, hellig og rikt Guds barn (dette er nådens orden!).” (Rosenius, (2002), 59. Se også *Lova Herren* nr. 357, v 3).
- 27 Et uttrykk min bestefar brukte. Han ble selv omvendt i Skogn (trolig i 1913) da rosenianske forkynnere holdt møter i heimbygda mi.
- 28 En herming etter rosenianske forkynnere i Ryfylke.
- 29 Verner Hanssen (1987), 195.
- 30 Om Rosenius’ innflytelse i Norge, se bl. a. Amlie (1877), 27–31 og Hogganvik i Rosenius (2002), 5.
- 31 Sjaastad (2012 b), 32–33.
- 32 Wisløff (1944), 5.
- 33 I 1975 og fra 1978 til 1982 hadde jeg kontor i samme etasje som Vinskei. Engang hadde vi diskutert et landsmøteprogram. Han stanset i døra på vei ut. Bredskuldret var han der han sto, og med kraft sa han: ”Eg er bekjennande rosenianar.” Dermed tydeliggjorde han sin teologiske og åndelige profil for en ung medarbeider.
- 34 Aalen (1945).
- 35 Wisløff (1971), 484–485.
- 36 *Sångboken* nr. 429, v 3.
- 37 Jf. uttrykket ”Kall de frafalne tilbake til dåpens nåde” i den gamle kirkebønnen.
- 38 *Fast Grunn* (1978), 23–24 (forfatter ikke angitt).
- 39 At noen prøvde å rydde opp i fastlåste forestillinger, f.eks. om verdslig musikk, hører også med til bildet. (Se f.eks. Sirevåg (1974), 162–165).
- 40 Hope (1939), 13.
- 41 Haanes (2000), 45.
- 42 Dette er en grunntone i Vinskei bøker, se f.eks. Vinskei (1982) og Vinskei (1984). Vi vil se at den også preger hans brevselesorg.
- 43 Det er ennå ikke mulig å få adgang til Vinskeis private brevselesorg.
- 44 Det dreier seg her om spørsmål som tvil, spiritisme, moderne religiøsitet, antroposofi, skriftsyn, kvinnelige prester, selvbylde, vranglære, evolusjon, spørsmål om eskatologi. Brev om medisinske spørsmål ble på 70-tallet gjengitt og besvart av dr. Hinderaker og dr. Enstad. De er ikke inkludert i tallet.
- 45 Se Bergem (2010), 39–40 om ”Hermenevtisk kompetanse”.
- 46 77–2–18.
- 47 74–4–62.
- 48 75–3–22. Erfaringen som omtales i Rom 7,1–11 kommer gang på gang igjen også når Rosenius omtaler frelses-tilegnelsen (Verner Hanssen (1987), 207).
- 49 76-1-89. I slike sammenhenger er han sensitiv for en-somme kjempende sjeler og kunne sitere: ”Han viste seg glad i vennenes rad, men hjertet var nær ved å briste. Men det var det ingen som visste” (se 79–3–37).
- 50 78–5–55.
- 51 84–1–15.
- 52 ”Det er så mange som tar en bestemmelse... Men de har ikke opplevd den personlige vekkele med syndenød og frelsesopplevelse. De har ikke fått åpenbart for sitt hjerte det som Jesus gjorde for dem. ... gir opp og glir ut i verden igjen” (73–4–65, se også 83–2–21).
- 53 78–1–50–51.
- 54 84–10–14.
- 55 84–10–14.
- 56 ”Men noget besynderligt og modsigende er det, at der snart advares mere imod at stole paa Bønnen, end der formanet til at øve Bønnen, og dog betones den Sannhed meget stærkt, at vi intet formaae i os selv” (Amlie (1872), 29).
- 57 78–5–53.
- 58 79–4–41.
- 59 82–1–18.
- 60 74–5–61. Samme metaforen benyttes også i 79–2–40.
- 61 ”Typisk er at de som kommer inn i en kallskonflikt, får problemer med å tro seg frelst” (85–2–14).
- 62 79–4–39.
- 63 83–2–21.
- 64 84–9–15, jf. tilsvarende uttrykksmåte i 85–1–15.
- 65 Jf formuleringene i forklaringen til 3. trosartikkel: ”Men Den Hellige Ånd har kalt meg ved evangeliet...”

- 66 84-2-17.
 67 83-2-17.
 68 82-1-19 Til unge som ikke fikk til den åndeligheten som karismatiske venner vitnet om, kunne trøsten være: "I han (Kristus) har du rettferd og alle Guds rikdomar. Hald fast på det, og lat deg ikkje forvirra" (78-4-52). Den grunnleggende "saliggjørelsens orden" knyttet til lov og evangelium er altså noe som trues ved den stadige talen om åndsopplevelser.
 69 77-4-61. I 78-4-58 anbefaler han helt konkret roseniansk litteratur.
 70 73-1-84.
 71 "For det første står det i Guds Ord at alle som er kommet til troen på Jesus, er døpt med Guds Ånd. I Kor 12:13. Vi fikk Kristi Ånd og Barnekårets Ånd" (85-1-15).
 72 78-4-52.
 73 79-4-42.
 74 77-4-64.
 75 Jf. Wisløff (1950), 502-508.
 76 Også her står han i en typisk roseniansk tradisjon. Hagesæther siterer et sted en typisk rosenianer: "Slut op med at lede i dit Hjerte efter Beviserne for din Barneret hos Gud. Slut op med at lede inde i dit Hjerte efter dit Borgerbrev paa Himlene. De dokumenter findes ikke der. De findes i Ordet, i Ordet, i Ordet." (Hagesæther, (1991), 95).
 77 Han behandler dette grundig i 75-3-18.
 78 80-4-47.
 79 75-3-18.
 80 Verner Hanssen (1987), 209-211. Dette måtte virke trøstefullt overfor dem som opplevde "oppskriften", "saliggjørelsens orden" som "en tyngende byrde" (Kristensen (1987 b)).
 81 "Du vet vel om at du er värdefull", Cantarellen (1984), nr. 18.
 82 81-5-25. Vinskei var ikke fremmed for psykiske problemstillinger, se 79-1-35.
 83 83-5-18.
 84 78-5-55 Til en som er alene kristen i klassen, skriver han: "Derfor skal du kvar einaste dag gje hjarte ditt til Jesus og seia at du vil høyra han til. Han vil hjelpe deg i kristenkampen på den smale veg til himlen" (80-6-39).
 85 74-6-84.
 86 77-6-54. Se også sterke utsagn om porno og blader som Romantikk (76-6-23; 81-6-13; 75-6-39). To ganger kommer "Vær varsom"-forkynnelsen i form av en fortelling om en grevinne som skulle ansette en person hos seg. Søkerne til stillingen fikk spørsmål om hvordan de ville takle en kjøretur langs en smal vei oppe i en bratt fjellskrent. Han som hun endelig ansatte, sa: "Jeg vil kjøre så langt inntil fjellet som mulig." (83-6-17).
 87 82-2-36, se også 75-2-32, 78-3-30, 81-6-13 og 76-6-23.
 88 "Syndens lyst må ha en ende, ellers er Guds nåde spilt" (82-3-20).
 89 81-6-10.
 90 83-1-14.
 91 79-1-39.
 92 83-1-26 og 72-3-42. I forbindelse med kjennetegnene på en levende tro, tyr han nok til pietismens formuleringer om det nye menneske. Men vi merker straks at han i hvert punkt føyer til typisk rosenianske perspektiver (81-1-14).
 93 74-6-84.
 94 Se Sangboken nr. 429, v 3 og 283, v 6 og Verner Hanssen (2010), 218-221.
 95 74-1-61.
 96 84-3-15.
 97 73-4-66.
 98 77-3-23.
 99 73-2-21; 75-5-67; 73-5-18; 74-1-60.
 100 Asheim (1976).
 101 Asheim (1976), 146.
 102 Asheim (1976), 147.
 103 Se drøfting hos Austad (2008), 298-299.
 104 83-2-21.
 105 "Dåpen i funksjon", Asheim (1976), 156.
 106 Se hans oppgjør med "illusjonen om den umistelige dåpsspire" (Asheim (1976), 150).
 107 Verner Hanssen (1987), 219.
 108 Bergem (2011), 48-73; 120-140. Dette preger også homiletisk litteratur, f. eks. Eldebo (1995), 61-62; 67-68; 87-88. Grevbo (2006) er mer historisk orientert og er noen steder inne på problemstillinger vi her har hatt for oss.
 109 Sjaastad (2012 a), 155-156.
 110 Fra Luthers forklaring til 2. trosartikkel.
 111 Andersen (2006 a), 103.
 112 Andersen (2006 a), 118. Les hele det aktuelle kapitlet "Narcissismens kultur", 87-128.
 113 Andersen (2006 b), 44-59.
 114 Se også Andersen (1996), 66-74.
 115 Andersen (2006 a), 195-284.
 116 Andersen (2006), 105-150.
 117 En innføring i norske gjennomsnitts-tenåringers religiøse forestillinger ved årtusenskiftet finnes bl. a hos Birkedal (2001).

Sammen drag

Den svenske vekkelsespredikanten og oppbyggelsesforfatteren C. O. Rosenius (1816–1868) fikk en sterk innflytelse i Norge, ikke minst innen lekmannsbevegelsen. En typisk representant for norske rosenianere på 1900-tallet var forkynneren og misjonæren Gudmund Vinskei (1920–1986). Vinskei hadde hovedansvaret for brevspalten *Mitt spørsmål* i ungdomsmagasinet *Ungdom og Tiden* i perioden 1972–1985. I denne artikkelen analyseres og drøftes Vinskeis omfattende brev sjelesorg med særlig henblikk på det som gjennom teologihistorien er kalt "saliggjørelsens orden". Hans tilrettelegging avspeiler en reservasjon overfor en pietistisk og sterkt skjemaorientert tilretteleggelse av det å bli en kristen. En tilsvarende skepsis merkes overfor en forkynnelse og sjelesorg som maner ungdom til "å bestemme seg" for å bli kristen. Hovedfokus var å hjelpe unge brevskrivere og lesere av bladet til et frigjort kristenliv. Tross skepsis til "oppskrifter" kom det likevel tydelig til uttrykk en saliggjørelsens orden i Vinskeis brev svar. I likhet med Rosenius forutsatte han en erfaring av å se seg fortapt og finne hvile i det Kristus har gjort for oss. Dypest sett er dette et Åndens verk ved lov og evangelium. Dåpen spiller i *denne* sammenheng ikke noen vesentlig rolle hos Vinskei. Derimot preges sjelesorgen av en livsstilspietisme der bruddet med verden blir en nødvendig bestanddel i et frigjort kristenliv. Både innkomne brev og Vinskeis brev svar hadde i svært liten grad fokus på den enkeltes verdi på skapelsens plan. Hovedspørsmålet gjaldt spørsmålet om å bli frelst og om frelsesvisshet.